

NORGES HØYESTERETT

Den 23. april 2007 avsa Høyesterett dom i

HR-2007-00743-A, (sak nr. 2006/1320), straffesak, anke,

A (advokat John Christian Elden)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (førstestatsadvokat Lasse Qvigstad)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Endresen**: Saken gjelder lovanvendelsen ved bedrageri og heleri, straffutmåling for narkotikaforbrytelser, vinningsforbrytelser og en rekke andre straffbare forhold, samt utvidet inndragning av utbytte av straffbare handlinger.
- (2) Ved tiltalebeslutninger datert den 30. mai, 7. juni, 15. september, 20. september og den 23. september 2005, ble A satt under tiltale for en rekke ulike forhold. Tiltalebeslutningene gjaldt blant annet alvorlig narkotikaforbrytelse, grove helerier, falsk forklaring, dokumentfalsk, underslag, tyveri, forsøk på medvirkning til falsk forklaring og overtredelser av veitrafikkloven. Oslo tingrett avsa dom i saken den 27. oktober 2005. Ved tingrettens dom ble A frifunnet for enkelte forhold, men ble dømt til fengsel i tre år for de forhold hun ble funnet skyldig i. Det ble foretatt inndragning av 2 500 000 kroner.
- (3) A påanket tingrettens dom til lagmannsretten. For flere av forholdene ble anken nektet fremmet, og tingrettens dom er rettskraftig for disse forhold. Jeg kommer tilbake til disse forhold i forbindelse med straffutmålingen.
- (4) Den 29. november 2005 ble det tatt ut ny tiltale mot A. Den nye tiltalen omfattet grovt bedrageri, trygdebedrageri, trusler, forsøk på bestikkelse, falsk forklaring, forsøk på medvirkning til falsk forklaring og åger. Tilleggstiltale for trygdebedrageri ble uttatt den 1. desember 2005. Ved Oslo tingretts dom 16. desember 2005 ble A frifunnet for tre

forhold hvorav det ene gjaldt et påstått grovt bedrageri. For de øvrige forhold ble straffen fastsatt til fengsel i 2 år og seks måneder.

- (5) Påtalemyndigheten påanket dommen for så vidt A var frifunnet for bedrageriet, og anken ble henvist. A påanket også dommen. Anken ble nektet fremmet for to av forholdene, som derved er rettskraftig avgjort. Jeg kommer tilbake også til disse forhold i forbindelse med straffutmålingen.
- (6) Samtlige anker gjaldt bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Ankesakene ble forenet til felles behandling. Lagmannsretten avsa den 25. juni 2006 dom med slik domsslutning:

”1. A, født 00.00.1960, dømmes for overtredelse av straffeloven § 162 første og annet ledd, straffeloven § 162 første ledd, straffeloven § 317 første jf tredje ledd, straffeloven § 317 første ledd, straffeloven § 166 første og annet ledd, straffeloven § 270 første ledd nr 1 jf annet ledd jf § 271, straffeloven § 270 første ledd nr 1 jf annet ledd, straffeloven § 166 første ledd og de forhold som er rettskraftig avgjort i Oslo tingretts dom 27. oktober 2005 og i Oslo tingretts dom 16. desember 2005, alt sammenholdt med straffeloven §§ 61, 62, 63 annet ledd og 64, til fengsel i 7 – sju – år. Straffen er en fellesstraff med Oslo tingretts dom 19. februar 2004, jf straffeloven § 54 nr 3.

Til fradrag i straffen kommer 255 – tohundreogfemtifem – dager for utholdt varetekt, samt 10 – ti – dager for varetekt utholdt i forbindelse med Oslo tingretts dom 19. februar 2004.

- 2. A frifinnes for en overtredelse av straffeloven § 162 første ledd.**
- 3. A dømmes i medhold av straffeloven § 34a jf § 37d til å tåle inndragning til fordel for statskassen av 6 800 000 – seksmillioneråttehundretusen – kroner.**
- 4. I medhold av straffeloven § 34a jf § 37d inndras til dekning for inndragningsbeløpet under domsslutningens pkt 3 følgende gjenstander og kontantbeløp:
...**
- 5. A dømmes til å betale erstatning til**
 - a)
Rikstrygdeverket, trygdemisbruksseksjonen, med 4 062 – firetusenogsekstito – kroner innen to uker fra forkynnelsen av dommen.**
 - b)
Aetat, anke- og klagekontoret, med 265 385 – tohundreogsekstifemtusentrehundreogåttifem – kroner innen to uker fra forkynnelsen av dommen.**
- 6. A betaler saksomkostninger til det offentlige med 30 000 – trettitusen – kroner innen to uker fra forkynnelsen av dommen.”**

- (7) For den nærmere angivelse av de gjenstander som ble inndradd til dekning av det fastsatte inndragningsbeløp, viser jeg til lagmannsrettens dom.
- (8) Lagmannsrettens dom er av A påanket til Høyesterett. Anken gjelder saksbehandlingen, lovanvendelsen under skyldspørsmålet, idømt inndragning samt straffutmålingen.

(9) *Heleri*

Jeg vil først se på anken over lovanvendelsen ved domfellelsen for heleri. Ved lagmannsrettens dom ble A domfelt for overtredelser av straffeloven § 317 første ledd jf. tredje ledd og straffelovens § 317 første ledd.

- (10) Forsvareren har gjort gjeldende at lagmannsrettens dom må oppheves for så vidt som A er dømt for heleri. Bakgrunnen for dette er det svar lagmannen ga da lagretten under rådslagningen ønsket veiledning angående de spørsmål som var stillet. Det spørsmål som ble stillet var:

”Hva gjør vi hvis vi finner at bare en veldig liten del av de midler tiltalte har disponert over, skriver seg fra en straffbar handling?”

- (11) Til dette svarte lagmannen:

”Når et spørsmål er stilt slik at det er tale om at beløpet ”helt eller delvis” er utbytte av et straffbart forhold, er det i prinsippet nok at bare en liten del av beløpet skriver seg fra utbytte av en straffbar handling. Men hvis beløpet er helt bagatellmessig, må lagretten bruke sitt eget skjønn og sunne fornuft.”

- (12) Isolert sett er lagmannens svar utvilsomt riktig, og jeg kan ikke se at det med rimelighet kan hevdes, slik forsvareren har anført, at svaret var egnet til å skape uklarhet i forhold til tilleggsspørsmålene om hvorvidt heleriene var å anse som grove. Spørsmålet ga etter mitt syn heller ikke noen rimelig foranledning til å utdype forholdet til den mulighet at formuesoppbyggingen ikke var utbytte av heleri, men av egne primærforbrytelser. Det er ikke noe som tyder på at saken har vært vurdert slik at formuesoppbyggingen kan ha vært resultat av A's egne primærforbrytelser. Hun er funnet å ha handlet sammen med en rekke tredjemenn både når det gjelder finansiering av bilkjøp, ved kjøp av hus og ved plassering av midler i markedet. Det meget betydelige antall store pengetransaksjoner som fremgår av hennes bankkonti, er også vel forenlig med den helerivirksomhet hun er funnet skyldig i.
- (13) Den situasjon som oppstod da lagretten ba om veiledning, ble imidlertid ikke behandlet korrekt. Det spørsmål som ble stillet, skulle vært besvart i åpen rett. Straffeprosesslovens § 370 åpner for at lagmannen også direkte overfor lagretten kan gi veiledning vedrørende de spørsmål som er stillet, men det er antatt at dette ikke gjelder materielle spørsmål som direkte berører lovanvendelsen. Ordningen tar sikte på avklaring av spørsmål av mindre betydning, jf. Rt. 2005 side 463 med videre henvisning til Innst.O. nr.37 (1980-1981) side 5-6 og side 36 og Ot.prp. nr.53 (1983-1984) side 65-66. Etter omstendighetene finner jeg imidlertid at det kan legges til grunn at den fremgangsmåte som ble fulgt ikke kan ha hatt betydning for resultatet. Svaret var korrekt, og det kan heller ikke sees at svaret forøvrig kunne ha foranlediget noen videre oppfølging fra noen av partenes side.
- (14) Høyesterett har, også utenom anken, kompetanse til å oppheve lagmannsrettens dom på grunn av saksbehandlingsfeil, men når forholdene ligger an som i denne saken, er det etter mitt syn ikke grunn til å oppheve dommen på dette grunnlaget.
- (15) Jeg er imidlertid kommet til at domfellelsen for heleri må oppheves med unntak for domfellelsen for helerier begått i henholdsvis 1996 og 2000, på grunn av feil ved utformingen av de spørsmål som ble stilt til lagretten.

- (16) Da det etter pågripelsen av A den 5. februar 2005 ble avdekket at hun sto som eier av ---veien 38 C i Oslo, og det ikke var kjent at hun hadde hatt lovlige inntekter utover det som måtte forventes å medgå til livsopphold, ble det innledet finansiell etterforskning mot henne. Resultatet av etterforskningen var at påtalemyndigheten fant at hun over en lengre periode hadde skaffet seg betydelige midler ved helerier.
- (17) Det synes, slik saken er opplyst, nærliggende å slutte at påtalemyndigheten ved utforming av tiltalebeslutningen kunne ha basert seg på at de forhold påtalemyndigheten mente å ha avdekket med tilknytning til årene 2003 – 2005, var ledd i en fortsatt forbrytelse, jf. Rt. 1993 side 1009 og Rt. 2006 side 466.
- (18) Tiltale ble likevel tatt ut for 18 forskjellige forhold som alle anses som selvstendige heleriforbrytelser. Lagmannsretten kunne uavhengig av tiltalebeslutningen valgt å utforme spørsmålsskriftet med utgangspunkt i at flere av forholdene utgjorde en fortsatt forbrytelse, men lagmannsretten valgte å utforme spørsmålsskriftet etter samme lest som tiltalebeslutningen.
- (19) For samtlige forhold var spørsmålet stillet slik:
- ”Er tiltalte A skyldig i å ha mottatt eller skaffet seg eller andre del i utbytte av en straffbar handling eller ytet bistand til å sikre et slikt utbytte for en annen?”**
- (20) Med to unntak ble det stilt tilleggsspørsmål om heleriet var å anse som grovt.
- (21) Spørsmålene var knyttet til de følgende forhold, som jeg gjengir etter dato:

”Spørsmål 8:

Tirsdag 20. august i 1996 i Oslo finansierte hun en Mazda MX3 personbil med kjennetegn --- til en verdi av minst kr. 193.000,- til tross for at pengene helt eller delvis var utbytte av straffbare handlinger, eller medvirket til dette.

Spørsmål 10:

Onsdag 16. august 2000 i Oslo finansierte hun en Nissan 300 ZX Turbo personbil til en verdi av minst kr. 100.000,- til tross for at pengene helt eller delvis var utbytte av straffbare handlinger, eller medvirket til dette.

Spørsmål 26:

Tirsdag 8. april 2003 i Oslo finansierte hun en VW Golf personbil med kjennetegn --- til en verdi av minst kr. 110.000,- til tross for at pengene helt eller delvis var utbytte av straffbare handlinger, eller medvirket til dette.

Spørsmål 20:

Den 27. juni 2003 i Oslo foretok hun et uttak på kr. 500.000,- i DnB på sin konto nr 7058 15 00000 til tross for at pengene helt eller delvis var utbytte fra straffbare handlinger.

Spørsmål 22:

I perioden 30. juni til 13. september 2003 i Oslo betalte hun inn kr. 100.000,- i aksjekapital i forbindelse med opprettelsen av selskapet X AS, org.nr.: ---, til tross for at pengene helt eller delvis var utbytte av straffbare handlinger.

Spørsmål 14:

Den 4. juli 2003 i Oslo foretok hun et kontantuttak på kr. 500.000,- i DnB på sin konto nr 7058 15 00000 til tross for at pengene helt eller delvis var utbytte fra straffbare handlinger.

Spørsmål 16:

Den 14. august 2003 i Oslo foretok hun et kontantuttak på kr. 500.000,- i DnB på sin konto nr 7058 15 00000 til tross for at pengene helt eller delvis var utbytte fra straffbare handlinger.

Spørsmål 18:

Den 15. august 2003 i Oslo foretok hun et kontantuttak på kr. 500.000,- i DnB på sin konto nr 7058 15 00000 til tross for at pengene helt eller delvis var utbytte fra straffbare handlinger

Spørsmål 28:

Torsdag 4. september 2003 i --- plass 6 i Oslo lånte hun ut kr. 200.000,- i kontanter til B og C til tross for at pengene helt eller delvis var utbytte av straffbare handlinger.

Spørsmål 30:

Fredag 19. desember 2003 i ---gata 9A i Oslo lånte hun ut til D kr. 100.000,- i kontanter til tross for at pengene helt eller delvis var utbytte av straffbare handlinger.

Spørsmål 6:

Primo 2004 kjøpte hun en eiendom med adresse ---veien 38C i Oslo for ca. kr. 5.000.000,- til tross for at pengene helt eller delvis var utbytte av straffbare handlinger.

Spørsmål 12:

Den 27. januar 2004 i Oslo foretok hun et innskudd på kr. 480.000,- på sin konto nr 0540 48 000 i Postbanken til tross for at pengene helt eller delvis var utbytte av straffbare handlinger, eller medvirket til dette.

Spørsmål 32:

I perioden februar 2004 og frem til i dag i ---veien 38C i Oslo finansierte hun oppussing og oppussingsarbeider for minst kr. 500.000,- til tross for at pengene helt eller delvis var utbytte av straffbare handlinger, eller medvirket til dette.

Spørsmål 34:

Mandag 5. april 2004 i ---veien 38C i Oslo lånte hun ut til E kr. 50.000,- i kontanter til tross for at pengene helt eller delvis var utbytte av straffbare handlinger.

Spørsmål 36:

I september/oktober 2004 i Hamburg/Oslo kjøpte hun en Mercedes personbil med kjennetegn --- for minst 300.000,- til tross for at pengene helt eller delvis var utbytte av straffbare handlinger.

Spørsmål 24:

I perioden 4. januar til 17. januar 2005 i Oslo foretok hun innskudd på kr. 45.000,- i BNbank på sin konto nr 9235 20 00000 til tross for at pengene helt eller delvis var utbytte fra straffbare handlinger.

Spørsmål 38:

Forut for 30. mai 2005 i Oslo finansierte hun en Mazda personbil med kjennetegn --- til en verdi av kr. 4.000,- til tross for at pengene helt eller delvis var utbytte fra straffbare handlinger.

Spørsmål 39:

Forut for 18. juli 2005 i Landsberg/Oslo, finansierte hun som daglig leder av firmaet X AS en Huyndai varebil med kjennetegn DL 17154 til en verdi av ca. kr. 41.000,-, til tross for at pengene helt eller delvis var utbytte av straffbare handlinger.”

(22) Lagretten svarte ja på samtlige spørsmål, og lagrettens kjennelse ble lagt til grunn.

- (23) Ved sine bekreftende svar fant lagretten A skyldig i 18 selvstendige helerier. Dersom en legger til grunn beløpene som er angitt i spørsmålene, kan forholdene gjelde befatning med et beløp i størrelsesorden 9,2 millioner kroner. Det sier imidlertid ikke noe direkte om hvilken vinning A anses å ha hatt. Det fremgår av det enkelte hovedspørsmål at det er tilstrekkelig for å svare ja på spørsmålet at ”pengene helt eller delvis var utbytte av straffbare handlinger”. Det var da heller ikke omtvistet under saken at det måtte legges til grunn at A’s utbytte var vesentlig lavere enn 9,2 millioner kroner. Problemet ligger primært i et annet plan. Spørsmålene til lagretten var utformet slik at flere av de transaksjoner som er beskrevet i spørsmålene til lagretten, og som altså anses som selvstendige straffbare handlinger, gjelder de samme midler. Spørsmålene 12, 18 og 36 kan samlet tjene som illustrasjon. Den straffbare handling er delvis beskrevet som innskudd i bank, dels som uttak fra samme konto og endelig som investering av midler.
- (24) Dette er etter mitt syn uttrykk for en uriktig lovforståelse. Den som gjør seg skyldig i heleri ved å motta et beløp, begår ikke nye helerier ved senere å overføre midlene til bank, for deretter å benytte midlene til konkrete investeringer. Når det straffbare forhold er å yte bistand til å sikre et utbytte for tredjemann, kan forholdet klarligvis omfatte flere handlinger, men det vil da ikke være riktig å se bistanden som flere selvstendige straffbare forhold.
- (25) Hvordan lagmannsretten har forholdt seg til lagrettens svar, fremstår for meg som noe uklart. Når retten skriver at flere av de disposisjonene som spørsmålene til lagretten gjaldt, dreier seg om samme beløp, kan det bety at retten delvis har satt lagrettens kjennelse til side. Det er imidlertid ikke avsagt frifinnelsesdom for noen av disse heleripostene, jf. også straffeprosessloven § 376b annet ledd. Etter mitt syn er det mer nærliggende å se det slik at lagmannsretten, for så vidt angår forholdene fra 2003 – 2005, har valgt å se lagrettens bekreftende svar, ikke som svar på at selvstendige straffbare forhold er funnet bevist, men på at de forhold spørsmålene beskriver, inngår i en fortsatt forbrytelse.
- (26) Det er imidlertid ikke det lagretten har svart på, i og med at spørsmålsskriftet ikke var lagt opp til en vurdering av om det forelå et fortsatt straffbart forhold. Det ble stilt spørsmål om konkrete, straffbare helerihandlinger var begått. Ettersom noen av disse gjaldt det samme utbyttet som var omfattet av et annet spørsmål, og begge ikke kunne utgjøre selvstendige helerihandlinger, skulle A vært frifunnet for enkelte av forholdene.
- (27) Spørsmålene til lagretten må anses uriktig utformet ved at det ikke er tatt hensyn til at tiltalte ikke kan dømmes for flere helerier med de samme midlene. I så fall er rettsanvendelsen ved domfellelsen for de aktuelle heleriene uriktig. Dette kan i denne saken etter min mening ikke repareres ved at lagmannsretten i forbindelse med straffutmålingen har vært oppmerksom på forholdet, og eventuelt har lagt til grunn at det dreier seg om et fortsatt straffbart forhold. Dommen må bli å oppheve for så vidt gjelder forholdene fra 2003 – 2005.
- (28) Innvendingene mot spørsmålsstillingen kan ikke reises i forhold til domfellelsen for de helerier som A ble funnet skyldig i å ha begått i 1996 og 2000. Disse forhold har for øvrig heller ikke slik sammenheng med de øvrige helerier at det av den grunn vil være riktig å oppheve lagmannsrettens dom vedrørende disse forhold.
- (29) *Lovanvendelsen ved domfellelse for bedrageri*

- (30) A har anført at det ikke er grunnlag for å konstatere fare for tap i forbindelse med hennes lån i Postbanken (eller DnB Nor som Postbanken er en avdeling i), og at hun derfor ikke kan dømmes for bedrageri.
- (31) I tilknytning til kjøpet av eiendommen i ---veien, ble A innvilget et lån i Postbanken på 2 860 000 kroner. A opplyste til banken at hun hadde fått fast arbeid med en årslønn på 530 000 kroner. Hun fremla dokumentasjon for ansettelsesforholdet i form av lønns spesifisering og oversikt over innbetalinger på sin konto i Postbanken. Lønns spesifiseringen var falsk, og på kontoutdraget hadde A uriktig påført at to innbetalinger gjaldt lønn fra den nye arbeidsgiver. Det er på det rene at A ikke hadde noe ansettelsesforhold, og at dokumentasjonen var produsert med sikte på å forlede banken til å utbetale lånet.
- (32) Jeg er kommet til at det er en slik sannsynlighet for at lagretten på dette punkt har bygget på feil lovanvendelse, at domfellelsen må oppheves.
- (33) Det vil normalt ikke være mulig å overprøve lovanvendelsen når skyldspørsmålet er avgjort av lagrette og rettsbelæringen ikke er protokollert. Den begrensning som etter straffeprosessloven § 306 tredje ledd gjelder i forhold til å prøve lovanvendelsen til skade for siktede, gjelder rett nok ikke når det er tale om å prøve lovanvendelsen til fordel for siktede, men praktisk sett vil grunnlaget for å prøve lovanvendelsen normalt ikke være til stede. Det gjelder ikke noe krav om at lagmannsrettens premisser for straffutmålingen skal utformes slik at lovanvendelsen kan prøves, og det følger av praksis at det må vises tilbakeholdenhet med å legge for stor vekt på det lagmannsretten uttaler i denne forbindelse. Premissene her er ikke utformet med sikte på å kunne tjene som grunnlag for å prøve lovanvendelsen. Det følger likevel av Høyesteretts praksis at lagmannsrettens avgjørelse kan oppheves til gunst også om det på annet grunnlag enn ved en protokollert rettsbelæring, fremstår som sannsynlig at lagrettens avgjørelse av skyldspørsmålet bygger på en uriktig lovforståelse, jf. Rt. 1999 side 379, Rt. 2000 side 1223, Rt. 2002 side 917, Rt. 2004 side 1392 og, for opphevelse utenfor anken, Rt. 2004 side 1769.
- (34) Ved lovendring i 1951 ble straffeloven § 270 endret slik at det ikke lenger kreves at fornærmede har lidt tap; ”fare for tap” er tilstrekkelig. Det er imidlertid ikke nok at det kan konstateres en teoretisk risiko. Det må være tale om en reell risiko som det er et rasjonelt grunnlag for å hensynta. I Ot.prp. nr. 75 for 1948 side 10 uttrykkes det slik:
- ”Det er ikke nok at det er en fjern mulighet for tap, men gjerningsmannen må ha innsett at det er til stede en virkelig fare som det må regnes med, når en anvender rimelig aktsomhet.”**
- (35) I praksis er det fastslått at det ikke eliminerer tap eller fare for tap, at fornærmede holdes skadesløs gjennom forsikring eller andre arrangementer med tredjemann. Det er imidlertid på det rene at en långiver normalt ikke kan anses å bli utsatt for fare for tap dersom låntaker ved overtakelse av lånet selv stiller fullgod sikkerhet.
- (36) Det lagmannsretten i tilknytning til straffutmålingen sier om ”fare for tap” begrenser seg til :

”Den fare for tap Postbanken med dette ble påført, må alt i alt sies å ha vært forholdsmessig liten, ettersom lånet var godt sikret ved pant i eiendommen innenfor 60 % av salgsverdien. Lånet er i tillegg blitt betjent i perioden, selv etter at A ble varetektsfengslet.”

- (37) Allerede det siterte gir grunnlag for en viss usikkerhet med hensyn til om lagmannen i rettsbelæringen overfor lagretten har gått for langt i også å hensynta en meget fjern tapsmulighet. Når lagmannsrettens korte sammenfatning vurderes på bakgrunn av utforming av tiltalebeslutning, dommen i tingretten, påtalemyndighetens uttalelse til anken over tingrettens frifinnelse på dette punkt, og – ikke minst – den uriktige gjengivelse av vilkårene i § 270 i spørsmålet til lagretten, oppstår en tvil som må føre til opphevelse.
- (38) Ved tingrettens dom ble tiltalte frifunnet for bedrageriet. Grunnlaget for frifinnelsen var at tingretten fant at banken vurderte tapsrisikoen som så liten at lånet ville ha blitt innvilget selv om A's reelle inntektsforhold hadde vært kjent. Retten fant på dette grunnlag at A ikke kunne anses å ha forledet banken i lovens forstand. Tingretten uttrykker seg for øvrig slik at det kan synes som om en mulighet for å måtte gå til tvangsinn drivelse, vil være tilstrekkelig til å kunne konstatere ”fare for tap”.
- (39) Det synes også nærliggende å forstå påtalemyndighetens kommentar til sin ankeerklæring slik at også påtalemyndigheten ser bort fra det vilkår at det må foreligge ”fare for tap”. I erklæringen argumenteres det for at det skulle vært lagt til grunn at lånet ikke ville ha blitt utbetalt om ikke A hadde lagt frem falske opplysninger, og at dette burde holde for å domfelle Ma for bedrageri.
- (40) Også tiltalebeslutningen inneholder på dette punkt relevante feil som må tillegges vekt:
- ”I Straffeloven § 270, første ledd nr 1, if annet ledd, if § 271 for i hensikt å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning ved å fremkalle, styrke eller utnytte en villfarelse, rettsstridig forlede noen slik at det volder noen fare for tap, eller bruker uriktige eller ufullstendige opplysninger, idet bedrageriet anses som grovt, særlig fordi handlingen har voldt betydelig økonomisk skade, den skyldige har foregitt eller misbrukt stilling eller oppdrag, eller han har forledet allmennheten eller en større krets av personer.”**
- (41) Mens lovteksten knytter ”tap eller fare for tap” også til alternativet ”uriktige eller ufullstendige opplysninger”, er dette sløffet i tiltalebeslutningen. Det å gi ”uriktige eller ufullstendige opplysninger”, kan slik sett fremstå som et alternativ til å utsette for ”fare for tap”.
- (42) Tiltalebeslutningen må dessuten, ettersom de øvrige alternativer ikke er aktuelle, forstås slik at bedrageriet anses som grovt ”særlig fordi handlingen har voldt betydelig økonomisk skade”. Det er imidlertid ikke gjort gjeldende at skade faktisk er voldt.
- (43) På bakgrunn av behandlingen av saken så langt, hadde lagmannsretten da en særlig oppfordring til å påse at ikke spørsmålene til lagretten ble utformet slik at den tidligere uklarhet ble videreført. Feilen fra tiltalebeslutningen er imidlertid videreført ved at hovedspørsmål 41 er utformet slik:

”Er tiltalte A skyldig i å fremkalle, styrke eller utnytte en villfarelse, rettsstridig forlede noen slik at det volder noen fare for tap, eller bruker uriktige eller ufullstendige opplysninger, i hensikt å skaffe seg eller andre en uberettiget vinning?”

- (44) De forhold jeg nå har gjennomgått skaper, når unnlatelsen sees i sammenheng med uklarheten i lagmannsrettens egne premisser, slik tvil med hensyn til om rettsbelæringen har vært riktig hva angår betydningen av ”fare for tap”, at lagmannsrettens dom etter mitt syn må oppheves på dette punkt.
- (45) *Trygdebedrageri*
- (46) Ved lagmannsrettens dom ble A funnet skyldig i grovt bedrageri overfor Aetat og bedrageri overfor trygdeetaten. Det er på det rene at A ikke ga opplysninger om de inntekter hun hadde, hverken til Aetat eller til Trygdekontoret, og at hun derved over to perioder, henholdsvis fra 15. desember 1999 til 30 juni 2000 og fra juni måned 2001 til 2004, fikk utbetalt 265 385 kroner i attføringspenger. I juni måned 2001 mottok hun dessuten 4062 kroner som rehabiliteringspenger. Ved et par anledninger ga hun overfor Aetats saksbehandler direkte uttrykk for at hennes økonomi var meget dårlig. A er funnet skyldig på disse punkter, de bedradde etater ble utvilsomt utsatt for fare for tap, og det er heller ikke for øvrig fremkommet opplysninger som gir holdepunkter for at det i forhold til disse bedrageriene var feil ved rettsbelæringen.
- (47) *De øvrige forhold*
- (48) For de øvrige forhold er det ikke anket over lovanvendelsen, og jeg kan derved begrense fremstillingen til det som er relevant for straffutmålingen.
- (49) *Narkotikaforbrytelsene*
- (50) A er blant annet domfelt for oppbevaring av 189,6 gram metamfetamin med styrkegrad 69 %, 332,42 gram hasjisj, 6000 tabletter Rohypnol og 8,503 gram flunitrazepam. Stoffet ble funnet den 5. februar 2005 i tre forskjellige depoter i kjelleren i en leiegård der A tidligere hadde leid en leilighet. A kom til stede under ransakingen og ble pågrepet. I den forbindelse kastet hun fra seg en pose som inneholdt 2,6 gram metamfetamin. Hun er funnet skyldig i oppbevaring også av dette.
- (51) Metamfetamin antas å ha et større ruspotensiale enn amfetamin, og styrkegraden var klart høyere enn det som kan sies å være det vanligste. Disse forhold må hensyntas ved straffutmålingen. Partiet var åpenbart beregnet for videresalg.
- (52) *Falsk forklaring og forsøk på medvirkning til falsk forklaring*
- (53) Som jeg påpekte ved behandlingen av trygdebedrageriene, forklarte A seg falskt for å oppnå rehabiliteringspenger. Hun er for dette domfelt for falsk forklaring.
- (54) I forbindelse med salg av en bil, forsøkte A å verve kjøperen til å selge hasjisj for seg. Da A ble klar over at kjøperen hadde forklart seg om dette for politiet, kontaktet hun kjøperen og forsøkte å få henne til å endre sin forklaring når hun skulle forklare seg i retten.

- (55) *De forhold som er rettskraftig avgjort ved Oslo tingretts dommer*
- (56) Ved Oslo tingretts dom 16. desember 2005 ble A dømt for to tilfeller av åger. Ved en anledning sommeren 2003 lånte hun ut 200 000 kroner til to kvinner som drev klesforretning, og som etter å ha vært utsatt for et tyveri, hadde behov for finansiering av nye varer. Lånet skulle i sin helhet tilbakebetales etter tre måneder. Det ble avtalt at det skulle betales renter med kroner 100 000 eller 200 % p.a., men lånedokumentene ble utferdiget slik at dette ikke skulle fremgå. A betinget seg også pant i den ene av kvinnenes leilighet. På tross av at lånet var pantesikret, fant imidlertid A at 200 % rente ikke var tilstrekkelig. Hun betinget seg i tillegg halvdelen av det salgssummen ved tvangssalg måtte overstige 2,2 millioner kroner. Da låntakerne fikk problemer med å innfri ved forfall, forsøkte de uten hell å få kontakt med A. De lyktes ikke med dette, og mottok dagen etter forfall varsel om tvangsinn drivelse.
- (57) Ved en anledning senere samme år lånte A ut 100 000 kroner til en narkoman kvinne som trengte penger til stoff. For dette betinget hun seg 100 000 kroner i rente for tre måneder; 400 % p.a. Gjeldsbrevet ble utformet slik at det reelle forhold ikke fremkom, og også i dette tilfellet betinget A seg en merytelse ved eventuelt tvangssalg av den leilighet som ble stillet som sikkerhet.
- (58) I forbindelse med lånet til de to kvinnene, fremsatte A alvorlige trusler mot den ene av dem. Hun truet med å selge kravet til torpedoer, og uttalte at hun visste hvor barna hennes gikk på skole.
- (59) I tilknytning til lånet til de to kvinnene oppstod det tvist om betalingsforpliktelsen. I den forbindelse er A dømt for korrupsjon for å ha tilbudt kvinnenes advokat 50 000 kroner for ikke å videreføre saken.
- (60) A er ellers dømt for ytterligere et tilfelle av forsøk på å få et vitne til å avgi falsk forklaring i straffesak mot henne, falsk anmeldelse, bruk av falske skilter på bil samt to trafikkforseelser.
- (61) *Straffutmåling*
- (62) A er funnet skyldig i en rekke forbrytelser som hver for seg måtte ha medført en lengre fengselsstraff. Lagmannsretten har sammenfattet hennes kriminelle aktiviteter slik:
- ”Hele hennes opptreden bærer bud om en total mangel på respekt for lover og regler og mangel på empati med de personer som blir rammet av hennes aktiviteter. Særlig utnyttelsen av låntakerne illustrerer hennes likegyldighet overfor deres situasjon.”**
- (63) Denne sammenfatning er etter mitt syn treffende. Det er velbegrunnet når lagmannsretten finner særlig grunn til å understreke straffverdigheten av de ågertilfeller A er domfelt for. Det har vært uttalt at åger i våre dager mest har historisk interesse, men som denne saken illustrerer, kan det være grunn til å frykte for at det i kriminelle miljøer også i dag forekommer utlånsvirksomhet som innebærer en grov utnyttelse av låntakernes situasjon. A’s forsøk på å hindre låntakerne fra å ivareta sine interesser ved å tilby deres advokat penger for ikke å gjennomføre søksmålet, samt hennes forsøk på inndrivelse ved hjelp av alvorlige trusler, illustrerer også hennes uvanlige mangel på vilje til å respektere lov og rett.

- (64) Som jeg tidligere har redegjort for, oppheves lagmannsrettens dom for så vidt angår det vesentligste av de helerier A ble domfelt for. De heleritilfeller som det skal utmåles straff for, er imidlertid ikke ubetydelige. Ved Oslo tingretts dom er hun domfelt for å ha oppbevart en Apple Mac powerbook, et Leica digilux digitalt kamera, en IBM Think pad bærbar PC og en Apple-iBook, og de to tilfellene av heleri som hun ble domfelt for i lagmannsretten, og som ikke oppheves, gjaldt samlet verdier for nær 300 000 kroner.
- (65) Lagmannsrettens domfellelse for bedrageri overfor DnB Nor må etter mitt syn oppheves, og jeg legger dette til grunn for straffutmålingen. Selv om også lagmannsretten la vekt på at faren for tap var ”forholdsvis liten” som følge av at lånet var ”godt sikret”, la lagmannsretten til grunn at domfellelsene for dette og for bedrageriene overfor Aetat og Rikstrygdeverket isolert sett ville ha ført til ”ubetinget fengsel i om lag ett år.” Straff for de to gjenstående bedrageriene ville isolert sett ha medført en vesentlig lavere straff.
- (66) Ved straffutmålingen må det også legges vekt på at A er domfelt flere ganger tidligere. Domfellelsene gjelder i atskillig utstrekning forhold av samme art som de hun nå på ny er funnet skyldig i. Hun er blant annet tidligere dømt for alvorlige narkotikaforbrytelser, trusler, forsøk på medvirkning til falsk forklaring og heleri.
- (67) Som nevnt ovenfor ville flere av forholdene alene ha måttet føre til en lengre fengselsstraff. Den sammensatte kriminelle virksomhet som strekker seg over et lengre tidsrom, nødvendiggjør en meget streng reaksjon. Ved en samlet vurdering av de forhold A er funnet skyldig i, finner jeg at straffen kan settes til fengsel i fire år og seks måneder.
- (68) Forsvareren har nedlagt påstand om at A må frifinnes for overtredelser av straffeloven § 182 og § 257, jf. tilleggstiltale av 7. juni 2005 post II a og b samt tilleggstiltale av 20. september 2005 post III, idet frifinnelsen for disse forhold ikke er kommet til uttrykk i tingrettens domsslutning.
- (69) I Oslo tingretts dom av 27. oktober 2005 er som punkt 2 i domsslutningen inntatt følgende:
- ”A frifinnes for forholdene omhandlet i post II i hovedtiltalen av 30.05.05, post I a) til q), post II a) og b) og post III i tilleggstiltalen av 07.06.05 og post II a) og b) i tilleggstiltalen av 20.09.05.”**
- (70) Det er med andre ord klart at tingrettens frifinnelse for tiltale av overtredelse av § 182, er kommet med i domsslutningen. Derimot er frifinnelsen for tilleggstiltalen for overtredelse av § 257 uteblemt, og frifinnelsen for dette forholdet bør da komme til uttrykk i Høyesteretts domsslutning.
- (71) *Utvidet inndragning*
- (72) Vilkårene for utvidet inndragning i medhold av straffeloven § 34 a er utvilsomt oppfylt. Strafferammen for grove narkotikaforbrytelser er 10 år, og slike forbrytelser kan gi stort utbytte. Lagmannsretten har, i tråd med det påtalemyndigheten gjorde gjeldende for lagmannsretten, fastsatt et inndragningsbeløp som en ramme. De identifiserte eiendeler er så inndradd til dekning av inndragningsbeløpet. Jeg forstår det slik at eiendelene da er forutsatt frigjort i den utstrekning verdien overstiger inndragningsbeløpet.

- (73) Lagmannsretten tar utgangspunkt i at politirevisors beregning av underdekningen må legges uendret til grunn for inndragningsformål. Politirevisor har foretatt en privatforbruksanalyse som strekker seg over en periode på 10 år. Det er i denne analysen tatt utgangspunkt i hennes kjente formue ved inngangen til perioden. Det er så foretatt en sammenstilling av alle kjente tilførsler av likviditet med identifiserte investeringer/utbetalinger/levekostnader. Beregningen viser en underdekning på 3,4 millioner kroner. Konklusjonen er med andre ord at A har brukt 3,4 millioner kroner mer enn de kjente lovlige tilførsler av midler. Lagmannsretten tilføyer så:
- ”Etter rettspraksis er det imidlertid hennes brutto vinning som skal inndras, jf f eks Rt-1999-30. A domfelles for befatning med narkotika.Etter en samlet vurdering finner lagmannsretten å kunne legge til grunn at As brutto vinning ved straffbare forhold ville utgjort det dobbelte av den underdekning politirevisor har beregnet. Inndragningsbeløpet settes etter dette til kr 6,8 millioner i samsvar med aktors påstand.”**
- (74) Jeg finner det vanskelig å følge dette resonnementet om dobling av inndragningsbeløpet. Ettersom lagmannsretten legger til grunn at de lovlige inntekter har vært tilstrekkelige til å dekke hennes utgifter til livsopphold, skulle en forvente at underdekningen tilsvarte hennes fortjeneste ved de straffbare forhold. Saken fra 1999, som ble avgjort før vedtakelsen av § 34a, gjaldt dessuten inndragning av utbytte etter straffelovens § 34. Ved utvidet inndragning etter straffeloven § 34a er utgangspunktet et annet. Det følger av bestemmelsens tredje ledd at alle formuesgoder tilhørende lovovertrederen kan inndras med mindre det sannsynliggjøres at formuesgodene er ervervet på lovlig måte. Det er også åpnet for alternativt å inndra et beløp som tilsvarende formuesgodenes verdi, men slik denne saken ligger an, er det ikke grunn til å benytte dette alternativet. For Høyesterett har påtalemyndigheten endret sin påstand slik at den samsvarer med hovedregelen i § 34a.
- (75) Det avgjørende for den øvre ramme for den utvidede inndragning vil da være om det kan legges til grunn at A ikke har hatt lovlige inntekter utover det som må anses medgått til dekning av de ordinære levekostnader. Også i denne sammenheng vil den av politirevisor foretatte beregning av As privatforbruk i perioden 1996-2004, være det naturlige utgangspunkt for vurderingen. Lagmannsretten har tatt utgangspunkt i rapporten, men har foretatt visse justeringer. Lagmannsretten har på grunnlag av en omfattende bevisføring lagt til grunn at A i de aktuelle år hadde inntekter av prostitusjon med ca. 150 000 kroner per år, og at hun dessuten over perioden hadde inntekter i størrelsesorden 100 000 kroner fra salg av vesker og andre artikler. Disse inntektene er klart utilstrekkelige til å dekke de ordinære levekostnadene.
- (76) Den beregning politirevisor har foretatt, er basert på at en utbetalt forsikringssum på 1,3 millioner kroner etter tap av to biler, må anses å være lovlig ervervede midler. Dersom dette måtte legges til grunn, ville A i den aktuelle tidsperiode ha hatt lovlig ervervede midler utover det som må anses medgått til dekning av levekostnadene. Det kan imidlertid ikke legges til grunn at bilene ble kjøpt for egne lovlig ervervede midler. Bilene opplyses å være ervervet før 1996, men de ble ikke oppgitt som eiendeler i A's selvangivelse for dette året. I forbindelse med tvist om utbetaling av forsikringsoppgjøret for bilene, hevdet A at disse ble finansiert ved lån fra to navngitte personer. Dette ble lagt til grunn av lagmannsretten, og det må legges til grunn at disse lånene er blitt tilbakebetalt. Opplysninger som senere er blitt tilgjengelige, kan gi grunnlag for å stille spørsmålstegn ved det faktum som ble lagt til grunn av lagmannsretten, men det er ingen

holdepunkter for at A hadde tilgjengelig egne lovlig ervervede midler som kunne anvendes til kjøpet av bilene.

- (77) For Høyesterett har forsvareren gjort gjeldende at inntektene fra prostitusjon er satt vesentlig for lavt. Det er ikke tilbudt noen bevis som gir grunnlag for å fravike lagmannsrettens vurdering. Det er heller ikke sannsynliggjort at A ved inngangen til perioden som er analysert, disponerte lovlige midler utover det som fremkommer av hennes selvangivelse. Videre er det gjort gjeldende at leveomkostninger skulle vært eliminert i analysen for en periode da A var varetektsfengslet. Dette siste er for så vidt riktig, men får ingen betydning, da det ved beregning av inntekten fra prostitusjon er medregnet den samme perioden.
- (78) Det må da konkluderes med at A i den aktuelle periode ikke har hatt tilgjengelig lovlige inntekter utover det som må antas å ha medgått til livsopphold. Dette gjelder også når det tas hensyn til de midler hun har fått utbetalt fra Aetat og Rikstrygdeverket. Fra år 2000 er det lagt til grunn årlig ordinært privatforbruk på 215 297 kroner. Dette overstiger klart de identifiserte lovlige inntekter.
- (79) Når det må konkluderes at A ikke har hatt lovlige inntekter utover det som har medgått til livsopphold, er det ingen omstendigheter i saken som tilsier at det bør foretas inndragning i mindre utstrekning enn det loven gir adgang til, og jeg kommer til at inndragningen må omfatte As eiendeler slik disse er angitt i lagmannsrettens dom. Hun har ikke sannsynliggjort å ha hatt lovlige inntekter som kunne medføre noen formuesoppbygging. Jeg presiserer for ordens skyld at panthaver, uavhengig av inndragningen, vil ha pant for det lån som er ytt, inklusive renter og omkostninger.
- (80) *Erstatning*
- (81) A har gjort gjeldende at det ikke under noen omstendighet kan idømmes erstatningsansvar overfor trygdemyndighetene samtidig som det foretas inndragning av hele hennes bruttoformue.
- (82) Lagmannsretten har gitt dom for Aetats krav på erstatning for uberettiget utbetalt attføringsstønad med kroner 265 385 og for Rikstrygdeverkets erstatningskrav for uberettiget utbetalt rehabiliteringsstønad med kroner 4062. A oppnådde disse utbetalingene, som hun ikke hadde rettskrav på å motta, ved å gi uriktige opplysninger om sine forhold. Jeg kan ikke se at det er noen tvil om erstatningsansvaret.
- (83) Jeg har lagt til grunn at de midler hun urettmessig har fått utbetalt fra Aetat og Rikstrygdeverket, er forbrukt. Det forhold at det er foretatt utvidet inndragning, fører ikke til bortfall av hennes erstatningsansvar, og det er, i hvert fall slik forholdene ligger an i denne saken, heller ikke grunn til å redusere inndragningen som følge av det erstatningsansvar hun har overfor Aetat og Rikstrygdeverket.
- (84) *Saksomkostninger*
- (85) Forsvareren har anført at saksomkostninger ikke skulle vært idømt i lagmannsretten. Aktor hadde ikke innvendinger. Saksomkostningsansvaret knyttet seg til de forhold siktede selv påanket. Det kan da ikke sies at anken har gått henne i mot når hun ble

frifunnet for et forhold som hun ble domfelt for i tingretten. Saksomkostninger for lagmannsretten skulle da ikke vært tilkjent.

- (86) Da jeg er kjent med at flertallet er kommet til et annet resultat vedrørende bedrageriet overfor DnB Nor, former jeg ingen konklusjon.
- (87) Dommer **Matningsdal**: Jeg er kommet til samme resultat som førstvoterende, men med en noe annen begrunnelse for så vidt gjelder opphevelsen av domfellelsen for heleri. Derimot er jeg kommet til at det ikke er grunnlag for å oppheve domfellelsen for grovt bedrageri overfor DnB Nor.
- (88) For helerienes vedkommende bemerker jeg at straffeloven § 317 omfatter både heleri og hvitvasking. Ved heleri er det sikker rett at dette alternativet ikke omfatter mottakelse av utbytte fra egen straffbar handling, idet dette anses dekket av domfellelsen for primærforbrytelsen, jf. blant annet Kjerschow side 650. Men dersom det er usikkert om en person har stjålet en gjenstand eller gjort seg skyldig i heleri av den, kan vedkommende dømmes for heleri dersom det ikke er rimelig tvil om at vedkommende har gjort seg skyldig i en av delene. For hvitvasking nevner jeg at hvitvasking av utbytte oppnådd ved egne straffbare handlinger først ble straffbart i 2006.
- (89) Flere av de forhold som er beskrevet i tiltalebeslutningen av 7. juni 2005, etterlater tvil om de overhodet rammes av straffeloven § 317. Jeg sikter særlig til spørsmål 14 om at tiltalte den 4. juli 2003 foretok ”et kontantuttak på kr. 500.000,- i DnB på sin konto nr 7058 15 00000 til tross for at pengene helt eller delvis var utbytte fra straffbare handlinger”. Tilsvarende eksempler finner man i spørsmål 16, 18 og 20 vedrørende uttak 27. juni, 14. og 15. august 2003. Dersom dette var utbytte av egne straffbare handlinger, kunne uttakene i tilfelle overhodet ikke straffes etter § 317. Og var det tale om utbytte av andres straffbare handlinger, ble i tilfelle § 317 – forutsatt at skyldkravet var oppfylt – overtrådt da tiltalte fikk pengene satt inn på egen konto – og ikke da de ble tatt ut igjen.
- (90) Dersom retten finner det tvilsomt om et eller flere av de forhold som er beskrevet i tiltalebeslutningen er straffbart, kan den foreløpig begrense forhandlingen til dette spørsmålet og avsi frifinnelsesdom uten lagrettens medvirkning, jf. straffeprosessloven § 362 første ledd sammenholdt med § 286. I denne saken ble ikke denne fremgangsmåten valgt. Retten valgte heller ikke å stille ett spørsmål om de heleriene som ifølge tiltalebeslutningen skal være begått i årene 2003 og 2004. Når retten dermed i spørsmålsskriftet videreførte oppsplittingen i tiltalebeslutningen og stilte separate spørsmål om det enkelte forhold, måtte lagretten ta separat standpunkt til de bevismessige og rettslige spørsmål hvert spørsmål aktualiserte. Da flere av de forhold som var beskrevet i spørsmålsskriftet, kunne etterlate velbegrunnet tvil om de overhodet ble rammet av straffeloven § 317, fikk retten gjennom lagmannens rettsbelæring et særlig ansvar for at lagretten la riktig lovtolking til grunn når den avgjorde skyldspørsmålet.
- (91) Den opprinnelige rettsbelæringen er ikke protokollert. Vi har dermed ingen konkrete holdepunkter for hva lagmannen da uttalte om lovanvendelsen. Det oppstod imidlertid en spesiell situasjon da lagretten ba om ytterligere veiledning. Lagrettens spørsmål til rettens formann var:

”Hva gjør vi hvis vi finner at bare en veldig liten del av de midler tiltalte har disponert over, skriver seg fra en straffbar handling?”

(92) Til dette svarte rettsformannen:

”Når et spørsmål er stilt slik at det er tale om at beløpet ’helt eller delvis’ er utbytte av et straffbart forhold, er det i prinsippet nok at bare en liten del av beløpet skriver seg fra utbytte av en straffbar handling. Men hvis beløpet bare er helt bagatellmessig, må lagretten bruke sitt eget skjønn og sunne fornuft.”

(93) Da lagretten ba om denne tilleggsveiledningen og stilte spørsmål om hvordan den skulle forholde seg dersom bare en *”veldig”* liten del av midlene skrev seg fra en straffbar handling, fikk rettens formann – hensett til de omtalte begrensningene i lovens anvendelsesområde – en klar oppfordring til å understreke at denne *”veldig”* beskjedne delen måtte stamme fra handlinger begått av andre enn tiltalte.

(94) Jeg tar ikke stilling til om dette må medføre at den supplerende rettsbelæringen er så ufullstendig at dette alene fører til at lagmannsrettens dom med hovedforhandling må oppheves. Dette må imidlertid ses i sammenheng med lagmannsrettens straffutmålingsbetraktninger. Som det fremgår av førstvoterendes votum, har lagmannsretten foretatt en omfattende kontantstrømanalyse og konkludert med at heleriene samlet omfattet 2,2 millioner kroner – noe som utgjør en mindre del av totalsummen av de heleriene som er beskrevet i tiltalebeslutningen. Når lagmannsretten ved straffutmålingen fant å kunne å stille seg såpass fritt til at det var stilt separate spørsmål om de enkelte forhold, etterlater også dette atskillig tvil om lagmannen gjennom sine rettsbelæringer har gjort lagretten tilstrekkelig oppmerksom på hva som kreves for domfellelse etter straffeloven § 317, og at de enkelte spørsmål måtte vurderes separat. Da jeg ikke har holdepunkter for hvilke av spørsmålene dette kan ha fått konsekvenser for, finner jeg at disse forhold sett i sammenheng må medføre at lagmannsrettens dom med hovedforhandling oppheves i det omfang førstvoterende har kommet til.

(95) Jeg er enig med førstvoterende i at det var en saksbehandlingsfeil når rettsformannen gav veiledningen på lagrettens rådslagningsrom, og ikke i rettssalen med partene til stede. Slik spørsmålene ble forelagt for lagretten, var det etter min mening særlig viktig at rettsbelæringen ble gitt med prosessfullmektigene til stede slik at de fikk mulighet til å be om ytterligere presiseringer. Feilen er etter min mening alvorlig, men da den ikke er påberopt som ankegrunn, og da jeg har kommet til at dommen uansett må oppheves, finner jeg det ikke nødvendig å vurdere om denne feilen i seg selv må føre til opphevelse, jf. straffeprosessloven § 342 andre ledd nr. 3.

(96) Vedrørende bedrageriet overfor DnB NOR er jeg enig med førstvoterende i at selv om skyldspørsmålet er avgjort av lagretten, har Høyesterett – selv om lagmannens rettsbelæring ikke er protokollert – til gunst for domfelte en viss adgang til å prøve lagrettens lovanvendelse. I den grunnleggende avgjørelsen om denne adgangen, Rt. 1999 side 379, uttaler førstvoterende på side 382:

”Dersom det på annen måte kan føres bevis for at det er sannsynlig at lagretten har lagt til grunn en uriktig lovforståelse ved avgjørelsen av skyldspørsmålet, må dette kunne gi grunnlag for opphevelse, ...

Selve jursystemet vil imidlertid her sette begrensninger. Etter straffeprosessloven § 40 første ledd skal domsgrunnene for skyldspørsmålets vedkommende bare bestå i en henvisning til lagrettens kjennelse. Domsgrunnene vil på dette punkt derfor ikke gi grunnlag for noen prøving av rettsanvendelsen. Med de krav som stilles til utformingen av spørsmålene til lagretten, vil heller ikke disse normalt kunne danne basis for slik prøving, jf Rt 1988 side 676. Skal det kunne konstateres uriktig lovanvendelse for

avgjørelsen av skyldspørsmålet, vil det vanligvis måtte være fordi rettsbelæringen er protokollert på det aktuelle punkt, og denne rettsbelæringen gir uttrykk for en uriktig lovanvendelse, jf Rt 1989 side 1188.”

- (97) I denne saken gav lagmannsrettens straffutmålingsbetraktninger konkrete holdepunkter for at det var gitt en uriktig rettsbelæring om hvordan straffebudet om ran skulle forstås. Det fremgår videre at aktor for Høyesterett, som også var aktor i lagmannsretten, bekreftet at også han i sin prosedyre for lagmannsretten hadde bygget på den samme uriktige rettsoppfatningen. Høyesterett hadde kort sagt håndfaste bevis for at lagretten hadde basert sin lovanvendelse på en uriktig rettsoppfatning.
- (98) I vår sak er situasjonen en annen. Lagmannsretten uttaler således at ”[d]en fare for tap Postbanken [skal være DnB NOR] med dette ble påført, må alt i alt sies å ha vært forholdsvis liten, ettersom lånet var godt sikret ved pant i eiendommen innenfor 60 % av salgsverdien.” Dette sitatet gir etter min mening ikke støtte for at lagmannens rettsbelæring var uriktig. Som fremhevet av førstvoterende i Rt. 2002 side 917 på side 921 berodde avgjørelsen av ”om lovens vilkår er oppfylt, ... i vesentlig grad på en bevisvurdering som det tilkom lagretten å foreta”. Høyesterett kan da ikke på eget grunnlag foreta en bevisvurdering om banken faktisk ble utsatt for fare for tap.
- (99) Jeg tilføyer at selv om lånet var sikret innenfor 60 % av eiendommens verdi, innebærer ikke det nødvendigvis at det ikke forelå fare for tap i lovens forstand. Jeg viser for det første til plenumskjennelsen i Rt. 1970 side 758 hvor Høyesterett ved sjekkbedrageri kom til at det forelå fare for tap selv om ”fornærmede er sikret full erstatning gjennom en forsikring eller garantiordning”. Jeg viser videre til Rt. 1984 side 904 som på side 906 også viser at selv om fornærmede får full dekning for sitt krav, kan det etter omstendighetene foreligge fare for tap dersom det er gitt uriktige opplysninger med den konsekvens at gjennomføringen av avtalen kan bli mer komplisert enn det fornærmede hadde grunn til å forvente. Endelig nevner jeg at vi ikke skal gå lenger tilbake enn til slutten av 1980-tallet for å finne et eksempel på et relativt plutselig og dramatisk fall i eiendomsprisene. I en slik sammenheng vil det kunne ha betydning for långiveren om låntakeren har gitt riktige opplysninger om sitt arbeidsforhold. Men med mitt syn på hvilket faktisk grunnlag Høyesterett har for å prøve lagrettens lovanvendelse, går jeg ikke nærmere inn på disse spørsmål.
- (100) Gjengivelsen av straffeloven § 270 i spørsmålsskriftet til lagretten er imidlertid noe uheldig ved at alternativet ”bruker uriktige eller ufullstendige opplysninger” er tatt med etter gjengivelsen av kravet om fare for tap. Selv om saken gjaldt et tradisjonelt bedrageri ved at det var gitt uriktige opplysninger til et menneske, tok retten ved denne tilføyelsen med et av gjerningsalternativene i § 270 første ledd nr. 2 om databedrageri – noe det ikke var foranledning til. Men etter min mening etterlater ikke dette slik tvil om lagrettens lovanvendelse at det dermed er grunnlag for opphevelse. I tillegg til det jeg allerede har vært inne på, viser jeg til at det avslutningsvis i det grunnlaget som lagretten skulle vurdere, ble presisert at den måtte vurdere om ”det oppstod tap eller fare for tap for fornærmede”.
- (101) Selv om domfellelsen for bedrageri opprettholdes, bemerker jeg at straffutmålingen ikke kan bygge på at det er tale om bedrageri for nærmere tre millioner kroner. Med den betydelige sikkerheten var tapspotensialet beskjedent, og det må straffutmålingen avspeile.

- (102) For øvrig kan jeg i det alt vesentlige tiltre førstvoterendes votum. Selv om jeg har et annet syn enn ham på bedrageriet overfor DnB NOR, er jeg enig i at straffen kan settes til fengsel i fire år og seks måneder. Jeg vil likevel tilføye at ågerforbrytelsene sammenholdt med de grove truslene om bruk av torpedoer, og forsøket på å bestikke de fornærmedes advokat slik at han skulle handle mot sine klienters tarv, etter min mening er så alvorlig at disse forbrytelsene sett i sammenheng alene kvalifiserer for en lengre ubetinget fengselsstraff.
- (103) Etter omstendighetene finner jeg det hensiktsmessig å utforme en fullstendig ny domsslutning.
- (104) Jeg stemmer for denne

D O M:

1. A, født 00.00.1960, dømmes for overtredelse av straffeloven § 162 første og andre ledd, straffeloven § 162 første ledd, straffeloven § 317 første jf. tredje ledd, straffeloven § 317 første ledd, straffeloven § 166 første og andre ledd, straffeloven § 270 første ledd nr. 1 jf. andre ledd jf. § 271, straffeloven § 270 første ledd nr. 1 jf. andre ledd, straffeloven § 166 første ledd og de forhold som er rettskraftig avgjort i Oslo tingretts dom 27. oktober 2005 og i Oslo tingretts dom 16. desember 2005, alt sammenholdt med straffeloven §§ 61, 62, 63 andre ledd og 64, til fengsel i 4 – fire – år og 6 – seks – måneder. Straffen er en fellesstraff med Oslo tingretts dom 19. februar 2004, jf. straffeloven § 54 nr. 3.

Til fradrag i straffen kommer 557 – femhundreogfemtisju – dager for utholdt varetekt, samt 10 – ti – dager for varetekt utholdt i forbindelse med Oslo tingretts dom 19. februar 2004.

2. A frifinnes for en overtredelse av straffeloven § 162 første ledd.
3. Lagmannsrettens dom med hovedforhandling oppheves for så vidt A er domfelt for heleri som beskrevet i tiltalebeslutning av 30. mai 2005 punkt II, tiltalebeslutning av 7. juni 2005 punkt I bokstavene c og e – q og tilleggstilltalebeslutning datert 20. september 2005 punkt II.
4. I Oslo tingretts dom av 27. oktober 2005, domsslutningens punkt 2, gjøres den endring at A frifinnes for tilleggstilltalen av 20. september 2005 post 3.
5. I medhold av straffeloven § 34a jf. § 37d første ledd, inndras til fordel for statskassen følgende gjenstander, bankinnskudd, krav og kontanter:
 - a) ---veien 38 C, gnr. 00 bnr. 00 i Oslo, med fradrag for lån til DnB NOR, konto nr. 0571 53 76441, med saldo pr. 11. mars 2005 på kr 2 784 803 med tillegg av senere påløpte renter og omkostninger.
 - b) Innestående på følgende bankkonti:

DnB NOR:

Konto nr

7058 15 49987	saldo pr. 15. november 2004	kr	77 833,32
7058 67 66722	saldo pr. 15. november 2004	kr	12 223,54
7058 67 89749	saldo pr. 15. november 2004	kr	143,75
7058 15 69147	saldo pr. 15. november 2004	kr	42 355,22
5010 05 97192	saldo pr. 11. mai 2006	kr	2 249,00
0520 26 59685	saldo pr. 17. november 2004	kr	101 650,00
0520 35 34444	saldo pr. 17. november 2004	kr	50 000,00
0539 13 25113	saldo pr. 17. november 2004	kr	10 250,00
0540 48 85768	saldo pr. 17. november 2004	kr	49 885,00
0539 39 98352	saldo pr. 19. juni 2006	kr	16 164,00

Nordea

Konto nr

6042 12 57194	saldo pr. 18. januar 2005	kr	129,45
---------------	---------------------------	----	--------

SEB Privatbanken

Konto nr

9590 32 01046	saldo pr. 11. mai 2006	kr	72 777,45
---------------	------------------------	----	-----------

med fradrag for godkjente fordringer i boet til X AS som ble tvangsoppløst 11. mai 2006.

BNBank:

Konto nr

9235 20 56520	saldo pr. 17. januar 2005	kr	45 000,00
---------------	---------------------------	----	-----------

alle med tillegg av renter på de innestående beløp på konti fram til rettskraftig dom.

c)

Smykker liggende i bankboks nr. 0000 Nordea Sommerrogaten i Oslo til en verdi av minst 379 000 – trehundreogsyttitusen – kroner.

d)

Følgende biler:

Mercedes Benz C 200 CDI personbil 2001 modell med reg.nr. DK ---
 Nissan 300 ZX turbo personbil 1986 modell, tidligere reg.nr. DE ---
 Mazda MX3 personbil 1992 modell, reg.nr. DK ---
 VW Golf 1,8 cabriolet personbil 1995 modell, reg.nr. ST ---
 Hyundai H100 varebil 1999 modell, reg.nr. DL ---
 Mazda 121 personbil 1998 modell, reg.nr. ND ---

e)

Krav mot B og C.

f)

3 400 – tretusenfirehundre – kroner i verdibeslag hos politiet.

6. A dømmes til å betale erstatning til

a)
Rikstrygdeverket, trygdemisbruksseksjonen, med 4 062 – firetusenogsekstito – kroner innen 2 – to - uker fra forkynnelsen av denne dom.

b)
Aetat, anke- og klagekontoret, med 265 385 – tohundreogsekstifemtusentrehundreogåttifem – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.

7. Saksomkostninger for lagmannsretten idømmes ikke.

- (105) Dommar **Utgård:** Eg er i det hovudsaklege einig med førstvoterande, dommar Endresen, med unntak for spørsmålet om bedrageri mot DnB NOR der eg sluttar meg til votumet frå andrevoterande, dommar Matningsdal. I resultatet er eg såleis einig med andrevoterande.
- (106) Dommer **Stang Lund:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med annenvoterende, dommer Matningsdal.
- (107) Dommer **Gussgard:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Endresen.
- (108) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. A, født 00.00.1960, dømmes for overtredelse av straffeloven § 162 første og andre ledd, straffeloven § 162 første ledd, straffeloven § 317 første jf. tredje ledd, straffeloven § 317 første ledd, straffeloven § 166 første og andre ledd, straffeloven § 270 første ledd nr. 1 jf. andre ledd jf. § 271, straffeloven § 270 første ledd nr. 1 jf. andre ledd, straffeloven § 166 første ledd og de forhold som er rettskraftig avgjort i Oslo tingretts dom 27. oktober 2005 og i Oslo tingretts dom 16. desember 2005, alt sammenholdt med straffeloven §§ 61, 62, 63 andre ledd og 64, til fengsel i 4 – fire – år og 6 – seks – måneder. Straffen er en fellesstraff med Oslo tingretts dom 19. februar 2004, jf. straffeloven § 54 nr. 3.

Til fradrag i straffen kommer 557 – femhundreogfemtisju – dager for utholdt varetekt, samt 10 – ti – dager for varetekt utholdt i forbindelse med Oslo tingretts dom 19. februar 2004.

2. A frifinnes for en overtredelse av straffeloven § 162 første ledd.
3. Lagmannsrettens dom med hovedforhandling oppheves for så vidt A er domfelt for heleri som beskrevet i tiltalebeslutning av 30. mai 2005 punkt II, tiltalebeslutning av 7. juni 2005 punkt I bokstavene c og e – q og tilleggstilltalebeslutning datert 20. september 2005 punkt II.

4. I Oslo tingretts dom av 27. oktober 2005, domsslutningens punkt 2, gjøres den endring at A frifinnes for tilleggstiltalen av 20. september 2005 post 3.

5. I medhold av straffeloven § 34a jf. § 37d første ledd, inndras til fordel for statskassen følgende gjenstander, bankinnskudd, krav og kontanter:

a)

---veien 38 C, gnr. 00 bnr. 00 i Oslo, med fradrag for lån til DnB NOR, konto nr. 0571 53 76441, med saldo pr. 11. mars 2005 på kr 2 784 803 med tillegg av senere påløpte renter og omkostninger.

b)

Innestående på følgende bankkonti:

DnB NOR:

Konto nr

7058 15 49987 saldo pr. 15. november 2004	kr	77 833,32
7058 67 66722 saldo pr. 15. november 2004	kr	12 223,54
7058 67 89749 saldo pr. 15. november 2004	kr	143,75
7058 15 69147 saldo pr. 15. november 2004	kr	42 355,22
5010 05 97192 saldo pr. 11. mai 2006	kr	2 249,00
0520 26 59685 saldo pr. 17. november 2004	kr	101 650,00
0520 35 34444 saldo pr. 17. november 2004	kr	50 000,00
0539 13 25113 saldo pr. 17. november 2004	kr	10 250,00
0540 48 85768 saldo pr. 17. november 2004	kr	49 885,00
0539 39 98352 saldo pr. 19. juni 2006	kr	16 164,00

Nordea

Konto nr

6042 12 57194 saldo pr. 18. januar 2005	kr	129,45
---	----	--------

SEB Privatbanken

Konto nr

9590 32 01046 saldo pr. 11. mai 2006	kr	72 777,45
--------------------------------------	----	-----------

med fradrag for godkjente fordringer i boet til X AS som ble tvangsoppløst 11. mai 2006.

BNBank:

Konto nr

9235 20 56520 saldo pr. 17. januar 2005	kr	45 000,00
---	----	-----------

alle med tillegg av renter på de innestående beløp på konti fram til rettskraftig dom.

c)

Smykker liggende i bankboks nr. 0000 Nordea Sommerrogaten i Oslo til en verdi av minst 379 000 – trehundreogsyttinitusen – kroner.

d)

Følgende biler:

Mercedes Benz C 200 CDI personbil 2001 modell med reg.nr. DK ---
 Nissan 300 ZX turbo personbil 1986 modell, tidligere reg.nr. DE ---
 Mazda MX3 personbil 1992 modell, reg.nr. DK ---
 VW Golf 1,8 cabriolet personbil 1995 modell, reg.nr. ST ---
 Hyundai H100 varebil 1999 modell, reg.nr. DL ---
 Mazda 121 personbil 1998 modell, reg.nr. ND ---

e)

Krav mot B og C.

f)

3 400 – tretusenfirehundre – kroner i verdibeslag hos politiet.

6. A dømmes til å betale erstatning til

a)

Rikstrygdeverket, trygdemisbruksseksjonen, med 4 062 – firetusenogsekstito – kroner innen 2 – to - uker fra forkynnelsen av denne dom.

b)

Aetat, anke- og klagekontoret, med 265 385 – tohundreogsekstifemtusentrehundreogåttifem – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.

7. Saksomkostninger for lagmannsretten idømmes ikke.

Riktig utskrift bekreftes: